

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Illvstrivm Virorum Epistolae, Hebraicae, Graecae et Latinae, Ad Ioannem Reuchlin Phorcensem virum nostra aetate doctissimum diuersis temporibus missae

Reuchlin, Johannes

Hagenoae, 1519

Reverendissimorum iudicium in vrbe Roma [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-270838](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-270838)

IO. REUCH. LIBER SECVND.

¶ Thomas Truchses Decanus Spirensis, Ioanni Reuchlin Phorcensi se commendat.

DOCTISSIME & humanissime amicorum, ornatissimas literas tuas accepi, quibus super amicissimi tui fortunarum accessione admodum gratularis. Vnde id quod pro solita humanitate & tua in me singulari benevolentia facis, excellentiae tuae non quas debeo, sed quas possum innumeras grates habeo. Praeterea inter gratulandum iucundissimae literae tuae tantum mihi tribuere uidentur, quantum nec à Diis uel clementissimis optare ausim. Id quod mutuo amori nostro tribuo, qui super amico syncerum perraro admittit iudicium. Insuper ubi Spiram ueneris, Decanatus non ignotas tibi aedes tuum putato diuersorum. Pro fortunarum mearum ratione, tuae benevolentiae respondere studebo, quoniam Omnia amicorum sunt communia. Paucis diebus ante, amicus quidam non uulgaris Luciani Piscatorem, è translatione Bilibaldi Pyrkaimer, docti & senatorii uiri Norinbergen. ut legerem, humanissime comunicauit. Is quidem libellus lectu iucundissimus placet. Vnde tuae causae aduersum Mendicam Picas ut tuis utar uerbis, non tam fautores quam defensores & patronos quam in numeros habeas facile est deprehendere. Vale, cui me in primis commendo. Spirae XXI. Ianuarii. Anno M. D. XVIII.

REVERENDISSIMO

RVM IVDICVM IN VRBEROMA
iussu, dati sunt ab utraque partium singuli interpretes iurati, unus & item alter, qui Oculare Speculum Capnionis de lingua Alemana in latinam uerterent, quorum translationibus examinatis, accepta est interpretis Reuchlinistae Martini Groningi tranlatio sanè inuenta uerior, cui ubique terrarum praeficiendus est hic prologus.

MARTINVS GRONINGVS BRE
mensis, Juris Vtriusque Doctor, ad candidum Lectorem, de Ocularis Speculi apud Aeta, Interpretatione.

B

NON SVM nescius meum hoc uertendi munus à plerisq;
 carptum iri, & tali ac tanto uiro cuius causa illud (postq; iu-
 fors tulit) perlibenter obiui, nequaq; dignum cenferi, eo q;
 nihil illi nisi tersum, nitidum & exactū debeat, quippe qui oīa sua
 tanto hactenus candore & uerborū uenustate scripserit, ut nil can-
 didi⁹ nihilq; uenusti⁹, de q; illd̄ Homeri apposite dixerim⁹ ἰσοῖσ' ὄν
 ἠφραστερὸς δειδέναι καὶ τὰ ἄλλ' ἄς ἄθ' ἴν' ἑ τέχνην πανθ' ἴν' ἡρέετα' ἔρ-
 πα τελέει. Quod p̄stitisset haud dubie, & hoc in libro. si latine scri-
 p̄sisset. Quare non de fore susurriones platorq; ac cauillatores scio
 qui hunc meum transferendi laborē ueluti paupere è uena profē-
 ctū, gregarioq; orōnis contextu consutum. nec ex bene germani-
 cis bene latina me fecisse morosius calumniaturi, ac Theonino de-
 re sint laceraturi. Illiq; p̄cipue mihi improperabunt, & à legendo
 deterrebunt, q; omne illud fastidiūt quod numeris plane tinnulis
 nō fuerit absolutum. Parum memores Adagionis huius ἀγοὶ κα
 μὴ κατὰ φρόνην ῥήτορος. ὅτι μὴ δ' ἄτελών ἡ κατὰ φρονεῖν πῶ
 νεῖ ἢ πῶσιμια, sicuti in Zenobii collectaneis legit̄. Eam ob rē quo
 subiuerim hoc onus modo, in mediū afferre operæ precium duxi,
 ut uel ueniam, si quam meruerim, mihi dent, uel exculpationē hāc
 benigne patienterq; audiant & suscipiant. Quom̄ iudiciaria auto-
 ritate mihi ad interpretandum fuisse traditum Oculare Speculū
 nō mutilum sed indiscissum, integrum, ac ex oībus suis compactū
 partibus, iniungebat, q; semota omni orationis pompa, phalera-
 tisq; procul explosis uerbis, Iuridice, ut inquit, magis atq; secun-
 dum ipsam ueritatem quemadmodum Romæ nunc inueratus il-
 lorum mos est qui aliquid in causis interpretandum assumunt, uer-
 bum uerbo redderem. Nec latum, ut dicitur, unguem a uera ipsa
 proprietate discederem. Quare dum ita huiusce linguæ, tanquam
 pistrino alligatus inharebam uestigiis, contigit ut nec nitorem &
 puritatem latini sermonis obseruare, nec candidioris germanici
 Idiomatis genuinam atq; naturalem gratiam ostendere quire-
 rim, quo tamen totum Oculare Speculum a suo auctore conscri-
 ptum inficias iuerit nemo, nisi eius linguæ extiterit prorsus igna-
 rus. Reperientur sane compluria, quæ suauiore in Alemanico

IO. REVCH. LIBER SECVND.

uenam habet, & nescio quo pacto magis legentis titillant animū, nequiueret tamen ea gratia & uenustate latinis auribus tradi. Euenisse etiam nonnunquam poterit, quod uerba mea per salebras atq; saxa ruere uideant, aut sensus appareant obstrusiores absurdioresq; quā in Teutonico habeantur, quod non auctori huius libri uel mihi uitio uertendum est, sed translationis difficultati. Quāuis enim lingua suis elegantiarum gaudet flosculis, ac peculiari quodam inuehitur dicendi genere, ut non minus uere quā scite de uera religione diuus Augustinus scriptum reliquerit. Et repetitur in Decretis Canonicis xxxviii. distinc. ca. Locutio. Habet enim omnis lingua quādam propria locutionum genera, quæ cum in alia transferuntur, uidentur absurda. Et sanctus Hieronymus prologo in librum Ecclesiasticum ait. Nam deficient uerba hebraica quando fuerint translata in alteram linguam. Quod & si in hac mea acciderit translatione, non meæ culpæ aut negligentia, sed linguarum adscribendum est diuersitati. Hoc tamen silentio haud præteribo atq; sine arrogātia dictū uolo, me hoc opus micantiori lima concinnare potuisse, si ad sensum interpretari licuisset. Nunc uero caueri minime potuit quin tortuosiores & obscuriores non nunquam emergerent sensus. Reuoluat itaq; memoriam obsecro candidus & gratus lector illud Hieronymi de optimo genere interpretandi. Ex alia in aliam linguam ad uerbum expressa translatio sensus operit, ac ueluti lato gramine sata strangulat. Ac eiusdem illud in Eusebii chronicorum præfatione. Difficile est alienas linguas in sequentem non alicui excidere, ut quæ in aliena lingua bene dicta sunt, eundem decorem in translatione conferuent. Et paulo post. Ipse postremo suum, & ut ita dicam uernaculum linguæ genus si ad uerbum interpretor absurde sonat. Quantum autem sollicitudinis, diligentia, studii deniq; impenderit, ut uerbum è uerbo, immo dictiunculam ex dictiuncula premeremus contra Horatianum præceptum Nec uerbo uerbum curabis reddere fidus interpres, iudicent hi potissimum qui lepidiorem GERMANORVM LINGVAM iuxta suas norunt proprietates, & lucidius Sole ipso conspicient

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

(si modo meorū uerborū æqui trutinatores esse uoluerit) me ita ad uerbū hunc librū latinitate donasse, ut ne minima quidē sit omissa particula. Et hoc ideo factirauī, ut omnem cauillationis no tam effugerem. neq; possēt aliqua suspitionis hasta in me contorqueri, quod me ita euitasse scio, ut in nullo sit cuiquam data carpēdi ansa, adeo germanicam ipsam sum imitatus ueritatem, ut nemo futurus sit ratione & æquo mentis iudicio subnixus, qui non dicat me fidum egisse interpretem. Octo nihilominus in locis, suis Cauillis me impetere haud erubuerunt, cum tamen apud Aethiudicialiter, ut inquit, exhibitis scriptis eos syncere dilucide ac uere diluerim. Et e contrario erratorum suorum sylum trecentis penē in locis, illis exhibuerim, quibus innocētē uirum hostiliter circumscribere nitēbantur. βλάψις δ' ο κακός ἐν ἀρεῖονα φῶτα. sapissime interpellati & prouocati ut & eos locos diluerent, minime respōderunt. Eam ob causam eorum traductio tanquam peruersissima & calumniis undiq; scatens à Reuerendissimis Iudicibus ignominiose abiiciebatur. Mea autem in corona tot clarissimorum uirorum ad examinandum Oculare Speculum à Sanctissimo LEONE Pontifice Maximo deputatorum, publice & lecta & examinata fuit, & inuenta fidelis. Haud tamen in memor sum Plautinæ illius sententiæ Nemo solus fatis sapit, cui parcemia græcanica urbaniter accinit *ἕως ἀλλῆρ οὐ παντὸρ α*. Si ergo à me aliquid assertiue magis uersum sit q̄ in Teutonico habeatur, aut quod in Iudæorū personam adductum est, aut argumentatiue disputatū, aut scriptum probabiliter, non tam proprie transfulerim, cōsulat boni quæso Lector candidissimus, & sine malignitate hæc meas interpretationes legat, inq; meliorem interpretetur singula partē. neq; aut operis huius auctori aut mihi imputet. Sed diligenter alemanicum introspiciat sermonem, & meridiana luce clarius inueniet, me non potuisse omnia tam apte, apposite, conuenienter, proprie uertere, ut in germanico reperiuntur, ad elegantiam dico, non ad traductionis ueritatem, quam me in omnibus q̄ diligentissime obseruasse scio. Non inepte itaq; Comicum illud usurpabimus *ὡς δὲ δελόμια ἀλλ' ὡς δὲ δωάμια* has nos laborauisse. Nec ideo quis legere eas dedignetur q̄ cōcinnitudinis festiuitatisq; ha

beant minimum, uel Romano careant lepore, aut authore huius libri non satis dignæ sint. Superius enim eius rei rationem reddidimus. Fœliciter uale, quisquis es iustus nostrorum laborum iudex, ac ueritatis amator, mendaciiq; osor.

Christophorus Vuelfer Præpositus Ratisponensis
Cunrado Peutinger Sororio suo S. D. P.

CARDINALEM Adrianum tuo nomine uisitabo, illi Capnionis causam sicut scribis commendabo, quamuis eã habeat commendatissimam. Accepit enim elapsis diebus à Capnione doctam & elegãtem epistolam apologeticam, quam non sine admiratione summæ eruditionis legit, & tu hominis nasum nosti. Exinde illum Cucullatum Theologum abhorret. Causa uertitur coram docto & probo iudice Reuerendissimo Cardinali Grimano, patrocinantur illi bonarum literarum sectatores omnes. Curãt eam sollicitatores multi, & fideles, adeo ut non possit nisi bene sperari de causæ celeri & desyderata expeditione. Traducitur nunc opusculum illud eius, Speculum Oculare à quibusdam Germanis ad id a iudice depuratis, ex germanico idiomate in latinum. Produxerat enim Monachus ille traductionem illius sub sigillo, ut aiunt, Vniuersitatis Coloniensis siue facultatis, mutilam & mancam, multisq; falsitatibus refertam. Facta ista, procedetur ad causæ conclusionem, cuius successum non negligam tibi significare. Si contigerit te Capnioni scribere, commenda me illi enixe. Vxorem & liberos meo nomine salutabis, quos tecum fœlices ualere opto. Romæ, xxvii. Ianuarii. Anno M. D. XV.

Paulus Geræander, Ioanni Reuchlin S. D.

ETEGO habere me uellem, ornatissime mi Capnion, & nescio an unquam magis Homeri illam Mineruam simulatam Mentoris, cui dicerem *Μετρεως τ' ἀρ' ἰα, μετρεως τ' ἀρ' η̄ος ἠλ' ἰσμεν αὐτόν*. Adeo mihi non placeo, cum ad tuam præstantiã scribo, nec id certe mirum. Quid enim Capniõi literarum omnium parenti Paulus offerre dignum ocalis adeo ne auribus quidẽ homo literis tinctus potest. Sed malo in hanc partem peccare, ut

EPI S. ILLVST. VIRORVM AD

ne sim omnino ingratus iuxta illud Lyrici senis *καφὸς ἀνὴρ πρὸς ἠρακλῆ σῶμα μὴ παραβάλλει*. cum alijs illud ipsum grauissimū simul & sanctissimum nomē pietatis leuius mihi meritis erga me tuis esse uideatur. Franciscus Poggius Florentinus nuper ad Summum Pontificem orauit, Pater Sancte. Ego sumam mihi parteis Reuchlin, & uolo stare loco ipsius. Legi suas lucubratiōes omneis omneis, quas habere potui. Homini fit iniuria. Cui Pontifex post multa respōdit. Noli curare Poggi, non feremus ut quicquam mali patiatur hic uir, Reuerendissimus dominus Cardinalis noster, fauit laudibus tuis. Interrogauit me sapius de omni uita tua, an prāter literas etiā alia ageres, & quid in reddibust an liberos haberes, & qd frater, & qd consanguineus Philippus tuus ille mei amantissimus, & postremo quantum ego amarem te. Respondi. Mon sor Reuerendissimo *ἴσον ἐμῷ κεφαλῇ*. Maior pars uotorum omnium est pro te, & credo non quatuor esse pro Aduersariis. Videtur demum mihi maxime ex re tua, si iam denuo literas ad Reuerend. Cardinalem, dominum meum dares cum primum uacaret. Habuit nuper literas ab Erasmo Roterodamo, quem summo pere laudat, possēt prodesse si commonefaceres illum. Expectant ab omnibus Pythagorica tua. Romæ. Anno M. D. XVII.

Aegidius Viterbiensis, Generalis Eremitarum S. Augustini, Ioanni Reuchlin S. D.

VIX tibi persuadeas quantum doleam, tū q̄ te non uidi cū essem in Germaniā a Pontifice missus ad Cæsare, tum q̄ te cum quotidie saltē non contendo literis. Habes in isto excellenti ac singulari tuæ uirtutis teatro uniuersum ferē orbē spectatōrē, me unicū supra oēs cultorē atq; admiratōrē. unus enim uisus es cōibus cancellis, quibus se omne uulgus circūsepit cōtentus non fuisse, unus *πρὸς τὰ ἑσκαμμένα πηλὰν*. unus superū tragicū auferre, & Mineruæ nubem tollere. in penetralia arcana penetrare. eadē p̄ **מצפן** noiare. hoc ipsū alphabetū soluere, & p̄ **ש** literam uti peculiaris numeri simbolo suspendere & significare. Solus abdita eruere in lucem potuisti. Solus Pythagoreum, & dei **ספירות** & angelorum **מרכבה** & mundi minoris

IO. REUCHLIN. LIBER SECUND.

partes, cerebrum, cor, epar, quæ apud Platonem plane ignota. a
 Zohar in qnta **שְׁמוֹר זְכוּר** demonstrata. p
 Per te deniq; seruati thesauri sunt sciētia & sapientia dei, in Thal
 mud libris, qui & si ab Aduersariis editi, multa nobis & pietati ini
 mica docēt, dici tñ non potest, quot altæ profundæq; quæstiones
 ad sacra eloquia pertinentes, quot uerba, quot dictiones, quot ob
 scura sacrarū scripturarum illic clarescunt atq; aperiuntur. Quæ
 si libri illi desyderarentur, nunq; legere esset, æterna premi nocte
 operet, æterna nos inscicia dānari necesse esset. Mitto testimōia
 de aduētū Messia: **שׁ** Et **אחר ארבע מאות שׁ**
 In Sanhedrim cum Isaiæ **מִבּוֹת** & alia innumerabilia passim
 quæ insaniētū & imperitorū uitio interiissent, tuo uni⁹ supsunt
 bñficio in opes, & ornamentum ecclesiæ Romanæ **הֵלֶק**
תורה data hoib⁹ **האור גינות לצדיקים**
באש erepta primo nobis est à deo ex igne, cum Abrahā ex
 igne seruatum esse uolunt. Nunc secundo à Reuchlin seruata est
 ex igne, cum libri illi seruati sunt, quibus stantibus lex panditur, &
 lucem capit, intereuntibus autem tenebris æternæ noctis offun
 dit. Deniq; in hoc iudicio tuo ubi hac æstate periculoso æstu labo
 rauimus, non te sed legē, non Thalmud sed ecclesiā, nō Reuchlin
 per nos, sed nos per Reuchlin seruatos & defensos intelligimus.
 Velim quæ de Pythagoricis cudere te scribis, lati⁹ de eis me red
 das certiore. Vale, Romæ. Anno M. D. XVI.

F. Aegidius Viterbiensis, ordinis Eremitarum S. Augustini Prior
 Generalis, Nobili & egregio uiro DN. Ioanni Reuchlin
 LL. Doctori eruditissimo. DN. Dionysio Presby
 tero Fratri suo germano, atq; Elizabet Sorori
 suæ Salutem.

NVLLVM in terris miserius atq; periculosius est uiuendi
 genus, q̄ eorum qui humanarum rerum capti spe, toto ani
 mo pendent à fortuna, cui quidem & uariæ instabili, qui
 cunq; obnoxios absq; resipiscentia faciunt sese, & assiduis in uita
 iactantur casibus, & perpetuis in morte suppliciis puniuntur.

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

Tanta uero tamq; ad errorem prona est humana fragilitas, tanta moribundi sensus, tanta lubrica consuetudinis uis, ut summo bono potiùdo, quod extra fortunæ aleam, in cælo situm est, per nos ipsos absq; sanctorum piorumq; ope omnino inepti sumus. Quâ sane rem, ut quotidianus ostendit peccandi usus, ita domini nostri conditionem humanam animaduertentis sententia apertissime in euangelio significauit, cum uiuentibus inter errorû fluctus tempestatesq; uitiorum mortalibus ita cõsuluit. Facite uobis amicos ut in aeterna tabernacula uos recipiant. Enim uero quoniã nostra de religione ita bene meriti estis, ut salutis & commodi uestri studiosissimi ac maxime solliciti & esse debeamus & sumus. Id uobis scum agendum duximus, quod ad salutem uestram spemq; aeternæ uitæ tam maxime facere existimamus, rati, qui illa potiuntur, habere bona omnia, qui illa careant, & bonis omnibus carere, & esse miserrimos. Quod si tales non sumus quales in tâta re idonei auxiliarii esse deberemus, non tamen idcirco & meritis uestris & officio nostro deesse uolumus, quale scunq; sumus. Vos igitur & otidini & parenti Augustino deditissimos, quantum ad nos attinet, quantumq; nostri iuris est, nostro Ordini ascribimus, atq; uos singulos, ut ex nostris unum, toto corde confratres & consorem per has literas & accipimus & uocamus. Vosq; omnium orationum, sacrificiorum, prædicationum, contemplationum, ieiuniorum, uigiliarum, peregrinationum, obedientiæ, patientiæ, uirtutum, munerum, laborum, spiritualium deniq; bonorum omnium, quæ fratribus sororibusq; nostræ religionis ubiuis gætium dominus diuina benignitate largitur, participes & ipsi facimus. Et ut Deus Opt. Max. faciat, toto animi studio supplicamus, tam inter mortales diu uiuetis, q̃ cum fuerit ÷ uita migrandum. Insuper id quod uestra in nos & charitas & beneuolentia postulat, uolumus, ut cum generalis Synodus nostræ religionis habebitur, cum de uobis aut de uestris fiet de nostræ religionis more mentio, ita pro uobis uestrisq; fiant supplicationes, ut pro nostris fieri lege sic decernente consueuerunt. Ut uero amoris ac reuerentiæ in uos nostræ fidem non in testatam relinquamus, literas has nostri animi ac uoluntatis testes scribi iussimus, uolentes deniq; ut quicquid in his factum signifi-

IO. REUCH. LIBER SECVND.

cauerimus, In nomine patris & filii & spiritus sancti esse factum.
Dat. Romæ apud S. Augustinum. Anno M. D. XVI. die xx. Men-
sis Octobris. Sub Fraternitatis sigillo.

Aegidius Generalis Eremitarum S. Augustini,
Ioanni Reuchlin. D. P.

AL L A T V M ad me munus tuum, ut nouum, ita omnibus
admirandum mortalibus, me beauit. Quippe qui rem tam
tam quantam nullæ unquam hausere aures, ad me perferri
tam diligenter procurasti, ut ne ipso quidem Pontifici Sūmo pas-
sus sis me fore posteriorem. Ago quas possum gratias quod edide-
ris, ad me miseris, primumq; mihi perspectum iri curaueris. Factū
est ut Hebrais secreta non inuideamus, græcis sua arcana per te la-
tini nunc aperiāmus. Vtriq; quid sapientum mysteria sibi uolue-
rint, te alte referante intelligamus. Spero sanctissimum Dominū
nostrum ut omnium sapientissimum, & liberalissimum in omnes
mortales, ita in tua merita propensissimum futurum. Tu roga, ut
diu uiuat & felix sit. Nunquam tanti principis bonos pœnitebit.
Romæ XXIII. Maii.

Philippus Beroaldus Junior, Ioanni
Reuchlin Phorcensi S.

SA E P E antea cogitavi literas ad te dare, quibus amicitia in-
ter nos fulciremus, ita enim amor in omnes studiosos meus,
ita uirtutes suadebant tuæ. Ita Questenbergus noster hortaba-
tur. Sed illud sæpe me conantem, aliæ curæ transuersum egere.
Martinus uero Groningus uir bonas lras bene doctus, ac utriusq;
nostrum amantissimus currentem incitauit. Quo conciliatore,
ad isthanc amicitiam captandam cum usurum me cogito, pro cer-
to habeo, eam nequaquam ullo tempore posse elabi. Et me Her-
cules hominis dexteritas, & tua summa humanitas effecerunt, ne
anxie me torquerem ad epistolam aliquam elegantiorem compo-
nendum, qua te mihi possem deuincire. Nam me tibi iandiu non
modo amicum, prope dixerim aduocatum fuisse in causa illa tua
confragosa, ex aliis audire te malo. Libros tuos Pythagoricos Pō-
tifex legit auide ut res bonas solet: Eos nunc euoluit maximus an-
tistes Cardinalis Medices, huius cum gustum saturauerint, me cō-

C

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

uiuam habebunt, qualem iandiu habuerunt libri de Verbo Mirifico per te & docte compositi, & eleganter perpoliti. Vale. Romæ viii. Kalend. Iunias. Anno M. D. XVII.

Philippus Beroaldus Iunior, Ioanni Reuchlin Phorcensi.

DOCTISSIME uir salue. Quod literis tuis hæctenus nõ respõderim, in causa fuit, Pontificis ab urbe secessus, meaq; in urbe mora. Accessit etiam ualeudo aduersa Anconitani, quo sine parum proficere poteram. Tandem & Pontifex rediit & Anconitano incolumitas restituta est. Res tuæ iam in uado cõstituta sunt. Philosophus tuus quem tuis literis mihi commendafti, Venetias ire in animo habebat. Nã hic illi arti nullus quæstus nec fides ulla. Cæterũ qui tibi has literas reddit Ioannes Heitmers Commissarius est Pontificis destinatus ad Germaniæ partes pro libris antiquis qui desyderantur, munitus uenit multis literis pontificiis & diplomatibus. Sperat se om̃ino aliquid boni eruturum. Significauit autem Pontifici posse te plurimum negotio isti fauere, qui diu tanquam sagax canis uepreta omnia & nitedulas olferis. Quare mihi commisit, scriberem ad te, uelles operam tuã ad istam rem impertiri, consilio scilicet iuuare, monitionibus, indagine, autoritate non deesse, præsertim apud Præsulem Vuor-maciensem. Crede mihi doctissime Capnion, te animum Pontificis optimi in te certe amando diu excitatum, hac potissimũ opera arctissime tibi deuincturum. Nam hæc illi cura non in postremis est. Vale, & me ama. Romæ v. Decemb. M. D. XVII.

Laurentius Behem Canonum Doctor, Canonicus senior & Scholasticus S. Stephani Babenbergen.

Ioanni Reuchlin Salutem oprat.

HAECTENVS ex eo inquam quo in urbe simul dulciter cõuersati fuimus, filii. maxime cum ubi locorum esses ignorarem, nec qui opportune meas ad te perferret haberem: At nunc quia tuus discipulus, amicusq; meus Bartholomæus Casar ad tuã excellentiam uti sitibundus ad scientiarum fontem proficiscitur, nolui cõmittere, ut sine meis hoc est testimoniis meã erga te pristina bñuolentiã ad te ueniret. Tãtus enim meus est in te amor,

quem suavi amicitia tibi Romæ cum pariter iremus hebraicos inter
 Iudæos libros percontando comparasti. Vnde me quæ ingratissimum
 censerem si me tuæ bonitati non patefacerem. Quadoquidem te unice
 admiror & obseruë. Credo præceptor optime idemque uir doctissime,
 adhuc bene memineris, quod me docueris romæ quoniam pacto illa
 lxxii. Dei nomina ineffabilia ex illis uerbis Exodi. Et angelus domini
 καὶ τὰ λοιπὰ extrahantur seu componantur. Fuit enim mihi illud iucundissimum
 ex te hausisse. Et quidem huius causa fecisti me emere Volumen illud sine
 punctis scriptum, quod Iudæi in suis synagogis reseruant. credo quod
 contineat Pentateuchon. Sed nec te latere puto, cum ex Vrbe domum reuer-
 sus ultimū Razielis librum ad me dederis quo carebam, etiam quæ sæpe
 mecum in palatio Apostolico in Camera mea, quæ Munitio armorum
 intitulata erat constitutus fueris non ignoras. Sed quorū sum isthæc
 commemoratio? Ideo hæc scribo uir optime, ut tibi subeat, si forte mente
 tua exciderim, mei memoria qui tuis tantis & innumerabilibus uirtutibus
 & artibus afficio. Quibus te omnium (citra adulationem) nostra tempestate,
 citra tamē aliorum quorumuis contemptum, facile quam doctissimum
 iudico. Verū, quo inquis hoc argumento ais. Respondeo, quia tuam
 contra peruersos & iniquos calumniatores tuos uidi acerrimā ac strenuam
 defensionem, quam summa admiratione & legi & relegi, usque adeo
 ut mihi ferè incredibile uideatur humanum ingenium tanta & tam
 grauiā & acuta depromere seu excidere potuisse. Supra modum autē
 tuæ condolui fortunæ quæ te in eorum. quos Theologifas, triuiales
 Sophistas, & magisterculos nominas, manus atque conflictum, in
 ipsum quoque uersificem Ortum uino, ac recutiturum Pepericornum
 adduxerit. Veruntamen cum recta ratione melius rem considerassem,
 non ab re factum putauit, quandoquidem clare discernere est, te per
 inimicos & æmulos tuos, apud quoscunque quibus facie ignotus
 eras, ubique glorificandum ob ingenii & doctrinæ tuæ excellentiam,
 atque de tot talibusque hostibus triumphaturum, ut haud immerito
 de te dici queat, quod Beatus Syxtus ad passionem suam raptus,
 Sancto dixit Laurentio, Te quasi iuuenem magnum, gloriosior de
 Tyranno expectat triumphus.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Quamobrem clypeo tuæ sapientiæ innixus, forti esto animo, & pro iusticia fama; tua (semper tamen de catholica fide ut soles bene sentiendo) audacter & uiriliter decerta, quo tibi gloriæ sempiternam uirtutis tuæ præmium comparabis, & amicos tuos gaudio & læticia, qui omnes in tua laude gloriantur, ingenti afficies. Facile enim tanquam alter malorum depulsor Hercules, huiusce modi monstra domabis. Vale studioforum splendor, ac Germaniæ unicum decus. Bambergæ xx. Iulii. Anno M. D. XV.

Viro doctissimo Iohanni Capnioni, Nicolaus Gerbellius S. in Christo Iesu.

QUEM uero nõ pudeat scelerati huius seculi, mi doctissime Capnion. Quem ferre non pigeat, mores atatis huius, plus q̄ ferreat. Qua cum sementem facere uoluissent oēs bonæ literæ, astris etiam ipsis fæliciter aspirantibus, reperta: sunt fœdissimæ Harpyiæ, quæ florem commodum emergentiam frugum, pestilētissimo attactu adurere sunt commolita. Concrediti erat per, quam uberi solo mundissimum semen. At illud paulatim, superiorum incuria Agricolarum, spinis atq; sentibus peracutis pungentibusq; unde quaq; inhorruit. Missi sunt Coloni candidiores, à uepribus liberaturi semen, quo posset emergere cumulatius coposiusq;. Bella quidem, & horrida bella exorta. Molesta nanq; posteriorum Colonorum diligentia, pigris illis negligentissimisq; cultoribus. Atq; dū desidiam suā, uelut aras & focos tantantur, cristas erigunt, omnia euerrunt armamentaria, nihil non exquirunt, ne patroni parum acres uecordiæ suæ uideantur. Contra cordatiores isti solius seminis causam agentes, animo uersant peruigili, qua tandem uia in cœlum queant educere, tot iam seculis inuolutum depressumq; perniciosissimis spinis, diuinæ sapientiæ purissimum germen. Illi congregatis undiq; copiis, reclamant refragantur, insaniunt in summa. Nullum lapidem non mouent ne saltem ex agro conductitio, uelut ignaui & inertes Coloni eiciantur. Crebro interim Tragicum illud occinētes *μὲν οἱ κακοὶ καὶ οἱ κακοὶ* *νοῦμεν οἱ δὲ κακοὶ κακοὶ*. Cui rei fidē ut faciant sis, quorū sūt mercenarii, nulla non hora superbissime inculcāt, quos tribulos, quod

folium, quas zyzanias, ex aliorum eiiciant agris. Digni sanè con-
 duplicata mercede, q̄ cum nihil agant faciantq̄, omnia se facere
 instar Aesopici Cantoris, gloriari studuerunt. Hoies nimirū sua-
 uissimi, qui in alienis agris, leuiculam etiam filicem conspiciunt,
 in suis nihil immundum, nihil sordidum, nihil quod carpere que-
 as, inueniri posse confidentes. Qui sua inter se uitia, ueluti Pyla-
 des & Horestes, cōiunctissime tegunt occultantq̄. Q̄ si quis alius
 extra ipsorum septa positus, ulcera uerrucasq̄ eorum uel summa
 acie tetigerit, Proh Deūm fidē, quā os illud impudentis. in ar-
 cum distorquent, quā rugis suspendunt nasum. In om̄ia cōuitia
 parati, occisuri etiam ob unum aut alterum uerbum, si quis timi-
 dior eorum obsequatur tyrannidi. Nihil condonantes conseruis
 suis, cum omni munificentia benignissimi Patrifamilias, ipsi sint
 locupletati. Huiusmodi tu prelium, Doctissime mi Capnion, an-
 nis iam propē modum pluribus, magno similimus Herculi susti-
 nuisti. Huiusmodi ferent tumultus, quotquot pietati & uerae sapi-
 entiae consultum uelint. Quāquam illi nihil pium, nihil sapidum
 opinentur, quod ab ipsorum discrepet doctrina, uel instituto. In-
 stituto autem huiusmodi, ut inensi omnibus, omnes calumniē.
 Expectantes a comuni omnium patrefamilias, comunem merce-
 dem, misericordiam, ipsi in alium neminem minus misericordes
 quā eum, qui ad culturā agri Dominici noctes ducat insomnes.
 Acres & Lyncei, ubi nihil uel minimū est periculi, immo sapius
 ingens utilitas. At ubi sublatissima uoce clamandum esset, magis
 mutos reperias q̄ pisces, q̄ scarabeos. Ita inuerso ordine pro ma-
 lis affliguntur boni, pro bonis coronantur omnium scelestissimi.
 Quandoquidem, ut Liuius ait, solet pars deterior uincere melio-
 rem. Sed, mi candidissime Capnion, querelas nostras in aliud tem-
 pus differemus. Tu magnanimo per similes Herculi, Hydram il-
 lam pro animi tui magnitudine contunde. Habiturus inter innu-
 meros, Thebes, studiosissimos tui defensores. Huttenum illum ui-
 rum strenuum, & in obeundis huiusmodi periculis animo incon-
 cusso indefessoq̄. Tum deniq̄ ab ipsis Gratis formatum hominē
 Philippū Melanchthonē, quos noīe meo multa salute impertias
 uehementer discupio. Viue foelix. Anno M. D. XIX. Mēse Maio.

EPISTOLLVS T. VIRO RVM AD

Philippus Melanchthon Brettanus Sueuus, Ioanni
Reuchlin Cognato suo Salutem.

SERIVS q̄ uolebam ad te scribo, expectandæ enim erant sac-
cinæ Bibliopolarum nostrorum, si quos hi forte libellos Asta-
rothæ adferret, aut alia quorum nostra in re quis usus esset. Ni-
hil afferunt, id ut egerrime patiar, qui cœpi argumentum quod
sum pollicitus ludere ἐλεγμικὸν κατὰ τῶν ἀσκησιῶν. Fortasse
coniicis, de amore, studio ac pietate in te mea. Non deseram, ne
dubita, signa nostra, μὴ ποτε ῥιψάσῃς ἐσόμνος. Excuditur Pesca-
tor Bilibaldi cum Nazareni libellis, mittā cum ad te. πρὸ ἀφραση
Erasmus in epistolam Pauli edidit, quā si uis mittam quoq; ὡς εἶ
exclames ὦ βρονταί. Habes rursus Simplicium tuum & Ammoni-
um ac Philoponum. Gratia tibi qui nostro tantisper usui tam bo-
nos libros indulseris. Quæso te, si qua habes Alberthi, quorum nul-
lus est usus tibi, mitte ad me. Plutarchi ἑπεὶ ἀκούειν à me uersū
cui uis dicabo. Franciscus sese tibi nosser nexum scribit, & uindica-
ri uult, non ceu in gregem tuum immissus aries, ut Iuricon. inq̄
sed ceu arbuscula quæ in agrum aliquando tuum radices egit. Va-
le, & Philippum ne desere. Tubingæ.

Martinus Luther Augustinensis, Ioanni
Reuchlin Phorcensi.

DOMINVS tecum uir fortissime. Gratulor misericordie
dei quæ in te est, uir & eruditissime & humanissime, qua tā-
dem præualuisti obstruere os loquentium iniqua. Fuiſti tu
sanè organum consilii diuini, sicut tibi ipsi incognitum, ita oibus
puræ Theologiæ studiosis expectatissimum, à deo longe alia fie-
bant à Deo, & alia uidebatur geri per uos. Eram ego unus eorum
qui tecum esse cupiebant, sed nulla dabatur occasio. Eram tamē
oratione & uoto tibi semper præsentissimus. Sed quod tunc nega-
tum est socio, nūc cumulatissime tributum est successori. Inuadūt
dentes istius Behemoth me, si quo modo sartire queant ignomi-
niam quam retulerunt ex te. Occurro & ego ipsis longe quidem
minoribus ingenii & eruditionis uiribus q̄ tu occurristi & prostra-
uisti, sed non minore animi fiducia. Congredi mihi detrectant, re-
spondere recusant, sed mera ui & uiolentia in me uiam affectant

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

Viuit uero Christus, & ego perdere nihil possum, quia nihil habeo
 Fracta sunt in tua firmitate non parum quidem cornua horu tau
 torum. Hoc enim in te egit Dominus, ut Tyrannus sophistarū ali
 quando & tardius & mitius disceret ueris Theologiae studiis resi
 stere, ac respirare inciperet Germania, scripturarum doctrina tot
 heu annorum centenariis, non tam oppressa q̄ extincta. Nō erāt
 hęc initia danda pulcherrimorum studiorum per hominem par
 uae gratiae. Sed sicut Christum (sit uenia comparationi) omniū
 maximum montem Deus contriuit usq̄ in puluerem mortis. Ve
 rum ex hoc puluere postea excreuerunt tot magni montes, ita &
 tu parum attulisses fructus, nisi mortificatus in puluerem fuisse re
 ductus. Vnde nūc tot surgunt proceres literarum sacrarum. Et ex
 audita est oratio gementis ecclesiae Saluum me fac domine, quo
 niam defecit sanctus, diminuti sunt fideles de filiis hominū. Quo
 niam exaltati fuerunt ad altitudines dei, uilissimi filiorum homi
 num. Sed ecce nonne ego impudens, qui tam familiariter sine
 proemio honoris tecum loquor? Verum, facit hoc animus me⁹
 in te officiosissimus, qui & tibi est familiarissimus tum memoria
 tui, tum librorum tuorum meditatione. Accedit ad hoc quod &
 permouit ut tandem scriberem, q̄ Philippus noster Melanchthō
 homo admirabilis, immo penē nihil habens, quod non supra ho
 minem sit, familiarissimus tamē & amicissimus mihi, omnino ex
 egit has literas ad te. Fidem iubens, certissime te non aegre laturū,
 sed & gratum habiturum quicquid ad te ineptirem. Huic ego im
 putes uelim, si quid imputare uelis, nisi quod animum meum er
 ga te non nisi candidissimum his literis protestari uolui. Vale, &
 gaude in domino, praceptor uere mihi uenerabilis. Vuittember
 gae altera die Lucia. Anno M. D. XVIII.

Petrus Galatinus Minoritanus, Ioanni Reuchlino
 LL. Doctori S. D. P.

HORTARIS me ornatissimis literis tuis Capniō uir unice
 ut in tui ueritatisq̄ diu tā acriter impugnatae defensionē mi
 hi aliquid scribēdum ducam. Nimum profecto (quod pace tua
 dixeris) falleris si uel te qui ceteros oēs cōtra ueritatis aduersarios

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

ueridicis argumentationibus semper egregie tutari cōsueuisti, uel ueritatem ipsam quæ nullis potest obrui calumniis alicuius cuius tutione indigere putas. Quis enim diceret uirum christiane religionis integerrimum, diuinæ humanæq; philosophiæ indagatorem solertissimum, Pōtifici Casarei; Iuris peritissimum, oim bonarum artium eruditissimum, Romanæ eloquentiæ facundissimum, trium linguarum, quibus Deus arcana sua mortalibus refferauit, interpretem disertissimum, qui tot præclara edidit opera, ut eius nomen seculis cūctis immortale permaneat: cui; (ut oia simul complectar) parem nunquam tota produxit Germania, sibi ad sui ipsius defensionem satis esse non posse. Aut quis recte iret in facias, uniuersa quæ abs te scripta sunt, per se, non modo aduersus aduersantes q̄ optime obsistere, uerum eos quoq; penitus conuincere posse. Quom nihil prorsus eorum sit, quod uel christianam ueritatem non sapiat, uel ipsi ueritati testimonium nō perhibeat. Quandoquidem etiam ἡ ἀλώωα quandoq; ἀμαρτάνω & τ' ἀλῶω ἢ ἀλέω. Quas ob res quom neq; tu cuiusq; protectione opus haberas, neq; scripta tua alieno defensore egeant, haud quamquam certe Opus de Arcanis catholice ueritatis in Thalmudicis libris cōtentis, super articulos contra libellum tuum Oculare Speculum nūcupatum exhibitos, fundatum aggressus fuisset, nisi Reuerendissimi Domini mei Sanctorum III. Coronatorum Cardinalis, & Reuerendissimi Adriani, aliorumq; quorundam Principum Cardinalium, qui ueritatis discutiendæ gratia, hoc mihi oneris impoſuerūt, iussiones ad id me penè inuitum induxissent. Cui quidem operi quamuis hætenus summa cum diligentia insistere non desisterim, tum ut eorundem principum Cardinalium iūssibus obtemperarem, tum probatissimorum uirorum Iacobi Questemburgi græcis latinisq; literis pereruditi. Ioannis Poticani in Chaldiæ præceptoris mei. Stephani Rosini Imperatorii Procuratoris uigilantissimi, & Chasparis Vaingensis, qui omnes rem tuam omni studio, omniq; animi corporisq; labore curare nō desinūt, assiduis exhortationibus maxime motus, ne dicā impulsus. Amotamen causa tui eo accuratius rei perficiendæ operam dare conabor, quo gratiorem tibi rem me facturum confido. Quare diuino

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

fauente numine, opus propè diem in lucem proditurum expecta-
 to. neq; tibi iniucundum, neq; Cæsarei Maieftati ingratum, neq;
 Christianæ Reipub. inutile (ut spero) futurum. Quod autem me
 laudibus effers, tu quidem optimorum hominum officium agis,
 qui in laudando malunt excedere q̄ deficere. Neq; enim aureæ il-
 lius sententiæ Ioannis Chrysoftomi es immemor ὡς πρὸς τὸ καλῶς
 λέγειν καὶ ἐγκωμιάζειν ἀρχὴν ἀγαθῆς ὄντων, οὐ τὰ κακῶς λέγειν
 καὶ διαβάλλειν. ἔχθρας καὶ μισθίων κακῶν ἀρχὴν, καὶ ἀποθέσις γέ-
 γνηκε κακοῦ. Ego uero & si me tanta laudum gloria omnino indi-
 gnium non ignorem, aliqua tamen inde uoluptate nō possum nō
 affici, dum à tanto uiro nunquam satis laudato, me tantopere lau-
 dari uideo. Scribis præterea præscos Romanorum tribus erectis di-
 gitis, reliquisq; duobus in palmam depressis hominum multitudine
 ni benedictionem tribuere solitos fuisse. Quod nusquam ego (ut
 uerum fatear) me legisse memini, te tamen qui longe plura uidi-
 sti apud eos legisse minime dubito. Ego enim apud Hebræos dū
 taxat id factitatum comperio. Nam cum summus sacerdos popu-
 lo bñdicens hæc ex Dei p̄cepto diceret

יְבָרַךְ יְהוָה

וַיִּשְׁמַר יָאֵר יְהוָה פְּנֵי אֱלֹהִים

וַיַּחַד יֵשׂא יְהוָה פְּנֵי אֱלֹהִים

וַיִּשֵׁם לָר שְׁלוֹם; ambas manus ante faciem suam
 protēfas tenebat. Quom uero nomen dei Tetragrammaton pro-
 ferebat, tres mox utriusq; manus digitos, pollicem scilicet indicē
 & medium altius erigebat, reliquos duos in palmam depressos ha-
 bens, & sic nomine illo prolato, tres statim eiusdē digitos insimul
 uniebat, ut ueteres Thalmudistæ tradiderūt. quod nullam aliam
 ob rem fieri institutum est, nisi ut diuinarum personarum Trinita-
 tem, diuinæq; naturæ unitatem per nomen illud designari palam
 ostenderetur. Sed quoniā inter ceteros tui obseruantissimos ego
 & Petrus Stella Reuerendissimi domini mei Secretarius, uir utiq;
 omni literarum uirtutūq; genere apprime præditus, uirtutibusq;
 tuis haud min⁹ atq; ego deditissimus, egregia atq; præclara opera
 tua quom non triuialia, sed rarissima ac singularia sint, summo p̄e

uidere cupimus, & praesertim **דְּרַשׁוּ** & de Verbo Mirifico, eam ob rem abs te petimus, immo te, si pateris, oramus, ut si absq; tuo incommodo fieri possit eos libros ad nos mittere cures. Quod si feceris, nos quidem ingenti abs te beneficio affectos arbitramur. Tu uero utrunq; nostrum in iis quae ad tuum expectant honorem tibi semper obsequentiissimum cognosces. Et ut de me dicam, si ulla quoq; alia in re me tibi conducibilem esse posse intelligis, neq; rei, neq; labori, neq; operi ulli, neq; mihi quidem ipsi parcendum duxeris, omnibus enim in rebus nedum in hac me tibi morem gerere semper promptissimum inuenies: Vale singulare totius Germaniae decus. Romae in Palatio Apostolico.

Ioannes Reuchlin Phorcentis, Petro
Galatino Minoritano S.

V T I N A M hic ille essem, praclarissim: e Galatine, quem tu is ad me datis literis tãtopere praedicas. Omnem enim sic dignitatem & gloriam si qua mihi foret in tuum honorem & nominis ornamentum perpetuum, tanquam uiri cum tua laude coniuncti deinceps referrem perq; gratissime, absq; ulla studiorum in me tuorum obliuione. Sed lectis tuis, ipse mihi speculum fui, & in me perspicuo intuitu reperi, satis esse mihi, si praesentis tuae doctrinae ac excellentium uirtutum tuarum nõ æquator, sed amator sim. Et sum equidem, isq; haud frigidus. Quo recte confusus O & praesidium & dulce decus meum, sperare me non frustra spero, DetraCTORũ illorum qui me falso, criminis insinulauerunt, & usq; hodie saniant ac lacerant, posse & insidias uitare, & iniurias repellere, & rerum potiri. Nec Mæcenates abstulit una dies. Q; tu super articulos contra Oculare Speculum confictos scribis, prope omnibus Germaniae Vniuersitatibus ex urbe Roma innotuit, a quibus iãdudum eadẽ ad me cõsolatiões crebro puenerũt cũ oĩm doctissimorũ singulari gaudio, quin potius oĩm hoĩm qui literas colũt, pter has solas Picas mihi aduersas cum sua farina, non em̃ malsu- lino gũe appellandi ueniũt, propter eorum molliciem cum colu & lana. Gaudeo itaq; ipse mihi ipsi haud mediocriter, cui tot & tanti tamq; graues & eruditi uiri, omnium penẽ Gymnasiorum A le- mania: soles, de tua integritate, fide, gratia, de tuo hac in causa stu-

EPI S. ILLVST. VIRORVM AD

dio, bñficio, labore, opa, cura & diligētia quotidie per nūcios & epi-
 stolas gratulanſ, uehementer optātes, ut tandē nobis ſœliciter con-
 tingat illud in operis & diebus Heſiodi. *Νικη λ' ἄσπερ ἕβρεος ἰχθεις*
τέλος ἕλεσθαι, *καθ' ὧν δέ τε νικῶντες ἔγινω*. Faxint ſuperi Galatine
 ut breui diuinū opus tuū illud Ancyle meis uoris ἐ cœlo diuinit⁹
 miſſum cum meo fructu & tuo ſplendore uideam. Quæ autem ad
 phaleras & ornatum ampliandum elegantiffimæ comptiffimæq;
 illius orationis tuæ corā Papa & frequenti Cardinaliū ſenatu habi-
 tā paucula quadam de priſcorum Benedictione, id eſt imprecati-
 one Romanorū proximis in literis meis circiter pridie Kalenda-
 rum Martii ad te datis poſt lucē ſomno, nō dicā uino, ſed ē ſepul-
 tus ego blaſterauī, fateor ingenue, q̄ ea fortāſſe tam indigna ſunt
 ut quamuis a te ſapius lecta, tamen merito nō ſint memoriæ tuæ
 cōmēdata, qm̄ ad maiora poſteritati ſeruatus es. Nec multū octo-
 narii refert, ſint ne ab hebræis digiti an à Romanis leuati, Qua in
 re ſatis mihi probatur tua ſœlicitas, q̄ Romæ tu inter doctiſſimos
 tam hebræos q̄ latinos & græcos, multorū autorū uolumina uer-
 ſare poteſ, quibus in omniū gentiū atq; nationū ritu euadas eru-
 ditior. Nos fucus & gen⁹ ignauū, inter Hamadryades iaculatricēq;
 Dianā & Faunos, & Panas ſola bucolica meditamur. Nā medius
 ego inter Bacenas & iugū Hærcyniū, abſq; Muſis & ſine Apollinis
 clementia uitā dego, & ſola Sueuorū conuerſatione cōtentus, bar-
 bari⁹ inter barbaros. Nec eſt circū me ullus, qui uel græca exqui-
 ſitim diligat, uel ſtudioſe amet hebræa, q̄ ambo Germanis aliq;
 literarū auidis, p̄pter phanaticos & deliros philoſophafros exu-
 lāt. Iudæi nāq; ſupra centū Italica miliaria exacti lōginque a me
 diſtāt, ut mihi uix ſexto quoq; anno Iudæū aliq̄ ſine Iudæā cer-
 nere deſ. Vñ q̄ Hebræi bñdicāt tribus digitis erectis, nec legi certe
 nec oculis uidi unq̄. eo q̄a & libris careo & ſynagogis. De manib⁹
 ſane ac palmis Vergilio antiquorib⁹q; Romanis palā fuit. Ni pal-
 mas pōto tēdēs utraſq; Cloāthus, ſudiffetq; p̄ces, diuoſq; in uota uo-
 caſſet. Et iterū. tēdoq; ſupinas Ad cælū cū uoce man⁹. & munera
 libo. Aut hoſ tu ſi Phrygas fuiſſe cōtēdas, accipe ſaltē illud Numæ
 R. o. regis. dū cōſtitit atq; caput niueo uelat⁹ amiſtu, Iā bene diis
 notas ſuſtulit ille manus. Iudæi quoq; in libro præceptorum iſta
 ſeptem ad benedicendum plebem neceſſario concurrere iubent.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

לברך בלשון הקודש ובעמידה
ובגשיאות כפים בקול רם פנים
נגר פנים ובמקדש בשם ה
המפורש אבל לא בגבולין וכ
ובשיגיע שליח ציבור לעבודה

E quibus illud extat non minimum, eleuatio manuum ad inuocá
dum nomen Tetragrammaton in sanctuario. Extra namq; sanctu
arium, ut hic uides & sine me nosti, ritu constituto ineffabile nó
effatur. Sed pro sententia Moyfi Aegyptii tunc eius in locum suc
cedit nomen xii. literarum. Haftenus comunia sunt haec nobis.

At de numero ipso digitorum planè hoc me superas, q; a veteri
bus Thalmudistis traditum legisti, pollicem, indicem & mediũ in
benedictionibus erigi, reliquis depressis. Quanquam & ego digi
torum meminisse Salomonem Gallum legi. Sed non singulatim
qn penè indiuidue sic.

לבר הכהנים פורסים
כפיהם לומר הקבה עומר את
אחריו שגזנה זה עומר אחד
כתליו משגיה מן החלונות
מבין אצבעות של כהנים

Quas aut nunc credimus Benedictiones, ea Romanis uota & imp
cationes fuerunt, nó diræ, sed diuinæ bonitatis inuocationes, q; in
digitamenta nuncuparunt. Vnde indigitare idè est quod impcari
Festo Pompeio autore. Utq; in sacris Romanorũ scriptũ legi.
Virgines uestales ita indigitant. Apollo. medice. Apollo Paan.
Et Cornelius Labeo asseruit. Maiam eandem & bonam. Faunãq;
Opem & Fatuam. Pontificum libris indigitari. Quo insinuant
non tota palma, uerum unã discretis digitis sacerdotales impreca
tiones fieri. tribus autem tantum numero nec ultra. qui numerus
apud Pythagoreos in sacris Deorum præualuit, & ritui subscribit

eidem in libro Cœli Aristoteles. Vnde arcanum hoc esse dum p
 te licet opinabimur, q̄ in illorum Pontificum disciplinis uerbum
 digitare tribus lineolis præscriptum erat. Idq; postea prophani &
 eiusmodi sacris non initiati, quippe nescientes legerunt indigi
 tare pro iudigitare, hoc est tridigitare, quod æque potuissent ut
 triplicare trifulcare tripertiri, & eius formæ cætera. Veteres sane
 ter consulem tribus lineolis præpositis ita. iii. COS. norarūt. Sed
 nos multitudinem sequuti dicimus indigitare tribus digitis bona
 precari, hoc est benedicere. Quem morem & ab Hebræis Pytha
 gori, & a Pythagoreis Romani recipere potuerunt, & nos a Ro
 manis iuxta oraculum Apollinis Pythii, quo institutum erat reli
 giões teneri quæ essent in more maiorum, & ex moribus eum qui
 esset optimus. Vnde ut finia homines, sic Maga illa quondam
 apud Quidium sacerdotes romanos imitari conat. Et digitis tria
 thura tribus sub limine ponit. Tribus igif digitis primoribus ere
 ctis & reliquis duobus humiliatis, significatur ostonarius ille tuus
 doctissime ac disertissime. GALatine, gemma sancti ordinis tui,
 ille in quâ numerus quem tanta facundia extulisti, quem tanta ue
 rerum sanctimonia consecrasti, & ille deniq; numerus euangeli
 cæ beatitatis, quæ Christus apud Matthæum remunerauit, quem
 Dauid in cithara obseruauit, Beati immaculati, quamlibet alpha
 beti litera octies canendo, quod per uiam Cabalæ **גמנוה**
 Pythagorice, uel ut clarius dicam anagogice consummat in unū
הסר באמונה De quo legit ecclesia. Per misericor
 diam & fidem purgantur peccata. Hæc tu si aliter sentias, me dese
 ram, te sequar. Cæterum de mittendis uoluminibus Petro Stellæ
 atq; tibi, mei amatissimis, morem geram perlibenter supra q̄ cre
 dere queatis, & in Nundinis proxime Francofordiensibus consu
 lam mercatores quo nam modo libri mei ad uos Romam uehan
 rur, quod adeo non erit facile, nisi tu modum transmittendi ostē
 deris, & quibus sint tuto cōmittēdi; cū uel epistolæ sapi⁹ mihi fue
 rint in itinere neq; ter interceptæ. Nihilomin⁹ in me mora nō erit
 ulla, nec quicq; impendii fugiā. Vale foeliciter ἀξιωμακ δισώτατε.
 uicissimq; me semper diligite, tuq; Stellæq; meus. Stutgardia Kal.
 Quintilibus. Anno M. D. XV.

DN. Ioanni Capnioni undecunq; docto,

Ioannes Huttichius S. D.

ET Q V I S unquam putasset, Capnion Doctissime, te ea incidisse tempora, quæ innocenti, contumeliis, ignominis, maledictisq; perturbato, afflicto, & penè obruto. Iusticiam iam quasi per septennium imploratam, tandiu retraxerint nec tamen satis scire possum, an tempora, an fortunam, an peruersos Leguleorum quorundam anfractus, magis incusem. Video enim mortales iam plærosq; hoc erroris imbibisse somnium, ut placulum omnino esse ducerent, uel ob rem nihili non sollicitare Rabulas forenses trepideq; ambire manus, à quibus tandem quicquid bonorum est multati homines miserrimi cum nihil spei aliud tulerint, è somno experrecti se delusos sero sapiunt, sed fortasse tū *κενὸς αὐτοῦ*. Possẽm tibi proferre exẽpla id generis imodica, nisi tu melius atque aulicis quibusdam auro & purpura inflatis ignominiosa uideret esse detrectatio. Quippe si aliena deficerent, præsens de te locupletissimum nobis præstaret testimonium, qui toties in ius ob rem tãtillam fueris tractus, Quæ tua causa licet unico potuisset finire termino, in septennium tamen, & ultra, protrahita, postq; satis à Cucullatis fueris citatus, aggrauatus & reaggrauatus, tandem a te prouocatum, ab illis tuis mille dolis Technæ & exceptiones quæsitæ, quo conceptam futuræ notam sententiæ subterfugerent. His artibus, non dicam aureis, rem eò deduxerunt, ut partem utranque Summus Pontifex imperpetuum iusserit tenere silentium. O Deus, & quo tandem maiorum fides summa æquitas & sincera omnium iusticia peruenit? Laudanda profecto non immerito uetustas in extruendis ad loca montana ædificiis, quibus Germania, Diis gratia, refertissima est, ut inde pro numinibus pro patria, pro fortunis, pro fama & gloria nominis Germanorũ dimicarent, & inde si quos iure adquisito & repentino compellere non possent, manu & armis adorirentur. Quis enim dicas quos ex nostris hoc seculo Principibus homunciones pauperculos ab iniuria potentum lege uel præcipiente defendit? & si qui sunt qui pauci admodum non tamen sine iactura & calamitate quicquid misello superest rerum, in tutelam suscipiunt. At hæc sine

IO. REUCHLINI LIBER SECVND.

causa non commemoro, Capnion disertissime, tui enim miseri sunt Principes quidam & Primates non infimi nominis, miserabilisque rerum status hac ætate euentum uix sine lachrumis & uaticinati sunt & congemuerunt. Nouerunt optime te parentem literarum hebraicæ græcæ & latinæ literaturæ apud Germâos instauratorem, & de omnibus bonis & patriæ benemeritum, atque ut est apud Græcos *Μαλότατον καὶ πολίτικόν* quique dignius pacatori tempore ob ingenium nobilissimum quo posteritati consulere possis, ab omnibus nostræ aulæ ordinibus iudicaberis. Fauit tibi plurimum Antistes noster Argentinensis integerrimus, qui tui nunquam nisi honorificentissime meminit. Admiratur etiam famam Capnionis, licet iuuenis apprime, Princeps meus illustrissimus LVDOVICVS, Rheni Palatinus, Bauariæ dux, Comesque Veldentia, cui A præceptore iam per aliquot annos, uti forte adhuc tenes, inseruiui, nescioque in sui utilitatem uel magis in detrimentum meum. Quos cum suæ aulæ optimatibus & opere & consilio non defuturos tibi persuadeas, uelim. Porro si ulterius Anagyrim moueât, iterûque Andabatarû more pugnare cõtendât illi supciliofi Theologistæ, nõ dubita, clarissimos ex equestri dignitate uiros ingenio, labore, industria & armis paratissimos, tuique causa scelestissimis Hypocritis induere bellum est animus, quod, crede mihi, nisi omnes Spadones effecti, nunquam finietur. Dispeream nisi omnes emasculatos uelim, luxuria enim ita orbat, reliquum uitæ sola inuidia & ignorantia conterent perditissime. Simulant se apud mulierculas & plebeculam adeo castos & integræ uitæ, ut ominosum ferme sit, non sanctos dicere uiros, at ædes illorû cû intraueris, anũ offendes impudicissimã, qua cû tam sancte & incorrupte uiuit probus ille Theologus, ut Afiotis libidini osiore dicere possis. Hæc ex iusto animi dolore, nõ stomacho ad te scripsit Huttichius, tui nomis ἀκολακείτως deditissimus, & uale Germaniæ ingens decus. Anno M. D. XVIII.

Iacobus Spiegel Selestatinus LL. Doctor. Caf. Secret.

Ioanni Reuchlin doctissimo.

SALVE PRAEceptor æternum, ueneran. & colen. Andreas Stiborius Theologus & sacerdos deo dignus superiori mense hisce ad te inclusas me iudice piissimas & doctissimas literas

ut & ego eas legeré apertas meis tamen consignatis dedit, rogatis ut lectas consignarem, tum consignatas commodo tibi praefertandas curarem, placuit mihi consolatio docti hominis ad doctissimum. Ego tui gratia dum per ocium lieuit, apud Iacobum Fabrum tui nominis praekonem, acerrimum Theologistarum stimulum, immo malleum, quaecumque in eos sparsim dicta in epitoma concludere coeperam, ut aliquando in tui consolationem emissem. Sed tardiore id nunc praesto calamo, cum sis satis superque solatus Caesareis literis, quae te plane eximunt a labyrinthis spiribus in quas illi superbissimi hypocritae tui Calumniatores innodauerant, qui non modo seculares literas & Doctores exosos habet, sed & in seculares sacerdotes inuehuntur rabidissima bestia, ut eos in odium uulgi cum summa ignominia trahant, quo facilius eorum sacculos impleant. Immemores euangelici praeepti. Viri hypocritae summam perfectionem mentientes. Sed de his aliam Defensionem tuam qua me nuper donaueras, dum eam Caesari in opido Gislingen post rem diuinam habitam astante procerum corona propriis manibus obtulisti, praeeptori meo in sacris Legum, omnium doctissimo Vdalrico Zasio summe id exoptanti Friburgi reliqui, sperans me hic aliam apud Bibliopolam reperire. Sed frustratus mea spe, ex Nundinis Fracofordianis per Lucam Librarium ad me ferendum curavi. Sed & hunc conatum frustra habui. Quapropter te per meam erga te obseruantiam rogatum uelim, ut in prioris Defensionis locum, aliam quam primam cum commodo tuo fieri possit, ad me mittere non dedigneris, ut sit perpetuum tui honoris, tui nominis, tuae famae, tuae gloriae defendendorum pignus quod aeternissimum. Vale, & meliore ocio fruiere, quod tibi iam redditum literis Caesareis confido. De quo ualde & tibi & bonis literis, in quibus adhuc multa praestare potes gratulor. Ex Viana Austria.

F

I N I

S